

XIII. AD CHRISTUM.

Domine Jesu Christe, redemptio mea, misericordia mea, etc.

XIV. AD SANCTUM BENEDICTUM.

Sancte Benedicte, quem tam opulenta benedictione virtutum superna gratia ditavit, etc.

XV. PRO AMICIS.

Domine Jesu Christe, qui exhibuisti charitatem qua majorem nemo habet, etc.

XVI. PRO INIMICIS.

Omnipotens et pie Domine Jesu Christe, quem opto propitium amicis meis, etc.

XVII. ALIA ORATIO.

Terret me vita mea. Namque, diligenter discussa apparet mihi aut peccatum aut sterilitas fere tota vita mea, etc.

A

XVIII. AD SANCTAM MARIAM.

Sancta Maria, et inter sanctos post Deum, etc.

XIX. AD SANCTAM MARIAM.

Maria, tu illa magna Maria, tu illa major Leataum Mariarum, etc.

XX. AD SANCTUM JOANNEM BAPTISTAM.

Sancte Joannes, tu ille Joannes qui Dominum baptizasti, etc.

XXI. AD SANCTUM PETRUM.

Sancte Petre, benignissime et fidelis pastor ovium Dei, etc.

XXII. AD SANCTUM JOANNEM EVANGELISTAM.

Sancte et beate Joannes, altissime evangelistarum Dei, dilectissime apostolorum Dei, etc.

B

JOANNIS ABBATIS

EPISTOLÆ.

(MABILL. *Analect.* nov. edit., pag. 450.)

EPISTOLA PRIMA.

WILLELMI (1) ANGLORUM REGIS AD JOANNEM ABBATEM FISCAMNENSEM.

W. rex Anglorum JOANNI abbati salutem.

Diu mecum cogitavi, mi dilecte, in cujus manu et custodia possem mittere et commendare abbatiam sancti Petri de West-monasterio: quia in maxima veneratione et habeo, et ex debito habere debeo. Ibi enim jacet vir beatæ memoriæ dominus meus rex Ethwardus; ibi etiam tumultata est regina Etgith uxor ejus inclyta: ego etiam ibidem, Dei clementia providente, sceptrum et coronam totius regni Anglici suscepi. Tandem consilio Lanfranni archiepiscopi, meorumque procerum, Vitalem abbatem; quamvis invitum, ad hoc coegi ut illam assumeret. Cum enim abbatiam de Bernaco ex minimo multum, ut patet, sublimaverit, intellexi illum dignum esse abbatia de Westmonasterio, et utilitate et prudentia. Quapropter liceat mihi istud fieri, quod de eo communi consilio meorum providi procerum, licentia tua et bona voluntate, et conventus fratrum. Volo etiam tibi notum esse me elegisse Osbernum, fratrem scilicet Vitalis abbatis, ut habeat abbatiam de Bernaco: et hoc tua licentia mihi fieri liceat. Vale.

EPISTOLA II

AD WILLELMUM ANGLIÆ REGEM.

W. divina favente gratia Anglorum regi in magna gloria JOANNES Fiscamnensis cœnobii Pater, victoriam de inimicis in gladio Domini et Gedeonis.

Rex inclyte gentis Anglicæ, et dux Normannorum, bellicosa virtute; ecce ego Joannes, vester totus in Domino, humiliter vobis suggero et litteris significo

quoniam moleste acciperem quod frater noster domnus Vitalis sine licentia nostra de abbatia ad abbatiam migraret, nisi quod vos diligo, et vestra consilia honorare volo. Idcirco laudo et confirmo quod vestra regalis sancivit auctoritas. Jam vero quod Osbernum suum fratrem germanum, non Fiscamnensem monachum, in juris nostri loco elegistis abbatem, annuo libenter ad vestram fidelitatem; ita tamen ut fiat secundum auctoritatem, videlicet ut, accepta licentia a suo abbate, noster fiat monachus, et obediens secundum regulam sancti Benedicti et ordinem. His ita prælibatis, rogo dominum meum ut, memor meæ senectutis jam me ad terminum vitæ curvantis, judicet causas nostras, et faciat nobis justitiam, ut ego lætus in Domino moriar. Quæ sunt hæ causæ? Primum, ut ex promisso, quod perdimus in Astingo, recompenset corde pleno et animo benivolo. Sunt aliæ plures causarum nostrarum necessitates, quas rogo pius rex judicet et finiat, dum vivit et vacat, ad summæ Trinitatis honorem et gloriam: quatinus ipsa Deus Trinitas illum de Anglis provchat ad gloriam quæ est in angelis. Vale.

EPISTOLA III.

AD VITALEM ABBATEM BERNACENSEM.

JOANNES Fiscamnensis abbas confratri VITALI salutem.

Scire te volo, utilis et honeste frater, quoniam pro amore regis et merito tuæ dilectionis auctorizo tuam promotionem, et fratris Osberni in nostro Bernaco ordinationem. Sed ego et totus conventus sanctæ Trinitatis rogamus et monemus ut, memor tuæ professionis, memor nostræ societatis, locum tuum

(1) Conquæstoris.

melius recognoscas et honores, quam plures qui de nobis exierunt fratres, et per nostrum locum venerunt ad magnos honores. Vale.

ANOTATIO IN TRES EPISTOLAS SUPERIORES.

Eodem collimant superiores epistolæ tres, nempe ut Vitalis abbas Bernacensis transferretur ad regimen Wesmonasterii, in suburbio Londiniensi: tum ut Osbernus, Vitalis germanus frater et monachus Troarnensis, in locum fratris Bernaco sufficeretur. Bernacum Neustriæ oppidum est ad Carentonam fluvium, diœcesis Lexoviensis, ubi monasterium inchoavit Judith Ricardo secundo Nortmannorum duci nupta; absolvitque Ricardus ipsius maritus, *committens illud venerabili Guillelmo abbati (Fiscamnensi) perficiendum, et monastice ordinandum, qui in locandis fundamentis modicum præstiterat consilii auxilium*, uti Ricardus ipse testatur diplomate dato in Fiscamnensi palatio; *anno ab Incarnatione Domini 1027, indictione octava*. Hinc est quod, cum monasterium illud juris esset Fiscamnensium monachorum; Willelmus Anglorum rex, idemque dux Nortmannorum, Conqueror vulgo appellatus, non nisi habito abbatis Fiscamnensis ejusque monachorum consensu, Vitalem Bernacensem abbatem in Westmonasterium transtulerit, ejusque loco præfecerit Osbernum. Qua in re observandum venit principes atque reges, etsi in abbatias a majoribus suis conditas sibi que subjectas aliquando abbates nominarent, ad rem tamen exsequendam postulasse consensum et confirmationem monachorum, quibus electio competeat. Has epistolas et subsequentes noster Guillelmus Filiastrius eruit ex ms. codice Fiscamnensi.

EPISTOLA IV.

AD WARINUM ABBATEM METTENSIS MONASTERII SANCTI ARNULFI.

Repetit Benedictum monachum suum.

Domino Patri W. venerando abbati, frater JOANNES, crucis Christi servulus, quidquid in Christo Felicius.

Sæpius et verbis et scriptis deprecatus sum vestram paternitatem pro nostro monacho, nomine Benedicto, ut mihi redderetis: et audire renuistis; quod non maximæ fuit charitatis. Scriptum quippe nostis: *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris*; et: *Charitas omnia suffert*. Adhuc ergo vestram paternitatem convenio humili supplicatione, quatenus eum non differatis mihi remittere. Quod si nolueritis, vos non excommunico, sed ipsum ab omni Christianitatis officio auctoritate Dei, et sancti Patris nostri Benedicti et omnium sanctorum, quantum mihi libet, separo et sequestro, donec docear quo mihi auferatur pacto. Valet dicerem, si nostram non defenderetis [*leg. detineretis*] ovem. Verum tamen valet dicam, ea convenientia ut ovem reddatis omni occasione postposita.

EPISTOLA V.

WARINI ABBATIS AD JOANNEM FISCAMNENSEM.

Superiori respondens.

Domno abbati J. secundum nomen suum Dei gratia pleno, frater W. ejus servorumque Dei servus, cum fidelibus orationibus charitatem et pacem.

Apostoli verba sunt: *Servum Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes*. Ille ideo dico, ut tali tanti doctoris sententia meipsum moneam et castigem, ne, responsurus litteris vestris,

A quibus nos dudum pro libitu et potestate vestra nimis acriter convenistis, aliquid quod vobis, id est tantæ majestati, indecens sit, (quod absit!) saltem provocatus, velut stultus effutiam. Sed quia, ut dicitis, *charitas omnia suffert*, voto Apostoli precor ut, si ego ut insipiens in insipientia aliquid locutus fuero, sustineatis modicum quid ipsi insipientiæ meæ, et supportetis me. Ego enim nihil propono, nihil præcipio, nil minor; sed coactus ad scripta vestra simplici sermone sic rescribo. Litteras vestras frater noster dominus Wimundus mihi detulit, dicens eas sibi a vobis missas, ut per eum mihi præsentarentur. Quas coram eodem fratre qui eas attulit, et domino Grimario Besuensi, sine ullo salutationis præmio (quod non, ut dicitis, maximæ fuit charitatis) B præsentavit; subjunxitque vos ea mandare ut fratrem nostrum dominum Benedictum, quem vi auferre volebatis, velut jam vestrum, vestris sumptibus, equis et famulis ad vos quantocius deduceret. Quod certe si alius præter vestram personam ageret, non maximæ esset religionis.

Ut enim de persona vestra interim taceam, cui omnis honor, utpote majori, priori, sanctiori, ac prudentiori atque religiosiori impendendus est, de me dicam quia, si ego tale quid de aliquo vestro fratre attentassem, et eum ad me venire scriptis nostris tam longo terrarum spatio, et maxime pro damno vestro, clam vobis monerem, merito et a vobis, et a cunctis hæc audientibus reprehensibilis et contrarius sanctæ regulæ judicaret, cum sciamus sanctum Patrem nostrum Benedictum prohibere monachum litteras vel eulogia, nesciente abbate suo, a quocunque suscipere; justiusque mihi in tali culpa impingeretur id quod in scriptis vestris opposuistis: *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris*.

Verum his omissis, quæ vel leviter ferrentur vel omnino nil penderentur, ni alia graviora nos stimulant, ad ipsa verba quibus interminamur, si placet, veniamus; ut his absque contentione respondentes, vel noxii vel innoxii inveniamur. Querimini vos sæpius et verbis et scriptis nos expetisse ut vestrum, sicut dicitis, monachum, nomine Benedictum, vobis redderemus, et audire renuimus; et hoc non maxime charitatis esse. Ubi ego respondeo me (si bene memini) a nescio (Deo teste) qua persona litteras quasdam, transacto jam, ut puto, biennio, suscepisse, quibus de remissione ejusdem fratris monebar. Quas, ut aestimo, ipse idem, et quicumque legit et intellexit, ut vanas irrisit; quas vestras fuisse nec credidi, nec credo. Ita frivola erant quæ in eis continebantur, ut potius eas a quocunque scurra irrisorie fictas, quam vel a vobis vel ab aliquo sapiente missas crederem, adeoque pro eis respondere vel rescribere parvipendi.

Quod vero dicitis vos verbis me de hac re expetisse, salva veritate sermonis vestri, quem ego falsum dicere nec debeo nec volo, me non recordari confirmo aliquando hinc vobiscum vel cum aliquo vestrorum me aliquid habuisse colloquium. Quod si

habuisset; quod modo respondeo, tunc quoque respondissem, scilicet me libentissime vestrum et vestrorum consilium, adiutorium et cohabitationem, si tanta re dignus essem, habiturum, et id servitio nostro, si juberetis, repensurum.

In presenti tamen, quia hoc tanta vi exigitur, nullum monachum vestrum habere; domnum vero Benedictum non vestrum, sed sanctæ memoriæ domini abbatis Willelmi conversum, nutritum et professum fuisse; quem ipse (quod nemo negare valet) in primo quo locum Gorziensem regendum accepit, ad idem cœnobium eam multis aliis, quorum nonnulli jam vita defuncti ibidem humati quiescunt, ut suum venire, ac inibi manere præcepit. Quod et fecit, usquedum, transactis nonnullis annis, conhibentia domni abbatis Gorziensis Sigifridi et domni abbatis Oddonis tunc priorum, post abbatum, et jussione prædicti domni abbatis Willelmi ad monasterium Sancti Arnulfi, cui, Deo auctore, licet peccator, inservio, directus et destinatus est: ubi hactenus deguit et degit, et, Deo volente, (nisi omnia antiquorum statuta irrita fiant) deget. Qui obitum Patris nostri sæpe dicendi domni abbatis Willelmi præstolatus est, et successoris ejus, id est domni abbatis Oddonis, electioni et ordinationi interfuit, laudavit, et absque alicujus interdictione primum ipsi, post decessum autem ejus, mihi, licet indignissimo, nullo monente, nullo cogente, sua sponte, voluntarie, ut dixi, obedientiam ut monachus abbati promisit, et scripto, ut videri perfacile est, firmavit. Cum e diverso (quod pace vestra dictum sit) nec electioni, nec ordinationi vestræ, nec animo, nec corpore interfuerit; et vos postmodum, per has regiones nostras transitum et hospitium habentes, nullam omnino vel tenuem famam sonuistis; et nobis jam præteritis annis orationis causa Sanctum Michaellem adeuntibus, et per vos transitum habentibus, ubi etiam benigne satis et liberalissime cum omni charitate et suscepistis et refovistis, nullam penitus mentionem fecistis, nec, ut puto, faereretis; nisi Doeck, non primus ille Idmæus, sed nunc alter semi-Judæus (cujus nomen vel aciem non cognovi; sed utinam ita vitam ejus laudabilem in bona fama ex veritate cognoscerem, sicut notatur et vituperatur apud nos in mala fama!) non [pro nisi], inquam, ille aut infamis, sicut dicitur aut laudabilis, sicut cuperem, ex transmarinis partibus ad currumpendam inter nos pacem, ad vos nunc nuper emersisset; qui, ut audivi, relicto habitu et vita monachica, diu volutatus in volutabro sæculi, jam tandem inebriatus fetore carnalis delectationis, quam ex aureo calice Babylonis usque ad fæces epotavit, nunc tandem pulsatus plus precibus quam minis, non se taliter Christo serviturum, et a via et vita perversa convertendum minatur, nisi in primo initio, non conversionis, sed reversionis suæ: contra Christi præcepta agat. Nam Christus ad se venientibus dicit: *Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem et fratres, etc.* Iste autem prædicat se non posse sine fratre carnali servire.

A Animadvertite, quæso, insidias diaboli. Lupus ovibus insidians, non libero, sed suspenso incessu ovilia circuit, ita diabolus quos decipere quærit, non aperta, sed simulata fronte impetit. Verumtamen Paulus devitandos eos docet qui primam fidem irritam fecerunt; ideoque discipulis dicit: *Timeo ne, sicut serpens Evam seduxit astutia sua, ita et vestri sensus corrumpantur, et excidant a simplicitate, quæ est in Christo.* Ego quoque timeo talem horum societatem plus parituram istius (quod absit!) perditionem quam illius salutem. Sed dicit aliquis: Quid si aliter haberi vel teneri non potest? Huic non ego, sed Apostolus respondeat: *Infidelis si discedit, discedat.* Quod enim lucrum est Deo animam unam acquirere, et aliam perdere? quod si aurum suum, utinam non male acquisitum, quo, ut audivi, abundat, secum abstulerit; tollat. Utinam, non ipse, sed, si eum impedire debet, pecunia ejus eat in perditionem! Non dignatur sancta Ecclesia tales pecunias atque munera imperiorum [., impiorum] perversa; nec Christus aurum quærit, sed animas, qui diabolus divitias offerentem, ut nos eadem facere doceret, repulit, et in vocatione apostolica eadem trutina pensavit aurum et argentum Matthæi et Zacchæi, qua navim et retia Andræ et Petri.

Sed, o dolendus error hominum! non potuit, inquit, abbas Willelmus monachum in alio quam ubi professus est constituere loco, nisi diebus vitæ suæ. Christus Dominus noluit diutius apostolos in conclavi residere, sed misit eos in universum orbem prædicare regnum Dei. Ipsi apostoli per totum mundum divisi discipulos suos ad prædicandum ad diversas orbis plagas dispersos direxerunt, ut Petrus Apollinarem Ravennæ, Clementem Meti, Eucharium Treviri, et plures alios, quos enumerare longum est, circumquaque; et Paulus Timotheum et Sylvanum et cæteros. Alii quoque apostoli creditas sibi a Deo partes mundi discipulis fidem Christi annuntiantibus repleverunt: et Pater monasterii, quicumque est ille, vices Christi agens, non potest vel pro lucrandis animabus, vel pro aliqua alia utilitate, dummodo pro Deo et secundum Deum fiat, monachum, mundo mortuum et Deo soli viventem, in quocumque necesse fuerit loco stabilire!

D Non, inquit, sed monachus redeat ad locum suum. Concedo monachum redire ad locum suum: sed eum qui male exiit, non eum qui obedienter exiit, et obedienter ubi jussus est, stetit; sed Bernardum, qui fugitivus contra præceptum abbatis sui evasit, non Benedictum, qui jussu abbatis sui a monasterio professionis suæ obedienter exiens et ad nos veniens, obedienter inter nos conversatur. Quam melius vester iste Bernardus cum eodem fratre suo apud nos mansisset, quam ut, alibi degens, inter alia pacta sua, quæ vos me melius nostris, hoc incendium discordiæ, quod nunc inter nos, nisi Deus pacis prohibuerit, conflagravit, longo jam ex tempore in transmarina officina enutrisset. Quod si id quod dicimus, videlicet ut mona-

enus cum licentia et jussione spiritualis patris in quocunque monasterio possit secundum Deum degere, non conceditur; ut tandem litigiosum hunc funem rumpamus, concedatur igitur secundum hæresim, quæ vel a Catholicis, si reus est, juste, vel si innocens est, injuste ab invidis Origeni impingitur, ut scilicet præterita sæcula de novo in idem quod fuerint revolvantur. Sic iterum vel idem, vel alius Adam et Eva, iterum a serpente decipiuntur; sicut iterum Sodomitica læcendia, iterum omnia viventia diluvio pereant, iterum Saul asinas quærat, David oves pascat; postremo (quod cogitatu et dictu horridum est) iterum Christus de Maria virgine nascatur, adolescat, tradatur, patiatur, moriatur, resurgat; cum e contrario Paulus dicat: *Christus resurgens a mortuis, jam non moritur*. Redeant omnia ad prima initia, Benedictus ad Fiscannum, WARINUS Gorziam, domnus abbas JOANNES Divioni, et cæteri quicunque fideles Christi per diversa loca in sancta Ecclesia ad pascendam, regendum, ordinandum, docendumque gregem Domini distributi et promoti sunt, ut luceant velut luminaria magna in domo, redeant unde processerunt, recondantur et lateant sub modio, e contra dicente Domino: *Non potest civitas abscondi supra montem posita, etc.* Animæ etiam defunctorum, secundum somnia poetarum, quæ mille rotas volvere per annos Lethæo fluminis potatæ, rursus incipiant in corpora velle reverti, ut compos votorum suorum vester ille Bernardus cum Mantuano pastore nobis insultans lætus decantet:

Magnus ab integro sæcutorum nascitur ordo.

Hæc si absurda sunt, imo quia absurda et fidei catholice contraria, respuatur falsitas, et teneatur veritas. Sanctæ Ecclesiæ firmissima columna papa Gregorius Augustinum, Mellitum, cum plurimis monasterii sui monachis ad prædicandam veram fidem Anglorum gentibus destinavit; quod et ipsi fideliter impleverunt. Quis, rogo, post tanti viri felicem obitum, quis, inquam, successorum ejus horum quemque vel monachum ad monasterium, vel clericum ad ecclesiam venire aut monuit aut coegit, et non potius sancti viri prædicabile factum laudavit, fovit, et juvit? Quod vos facere sperabam, primo zelo et amore Dei, dein desiderio et charitate pii Patris, et maxime vestri, domni abbatis Willelmi, qui vos unica charitate inter cæteros enutrivit, dilexit, promovit, honoravit; nec quod ipse statuit aliquando, a vobis destituendum, sed potius confirmandum putavi.

Haberem plura quæ paternitati vestræ ad horribilia dicta et facta quæ mandastis (neque enim res parva excommunicationis est) rescriberem, nisi reverentia vestri et disciplina regularis, quæ nos monachos in loquendo temperantiam habere monet, me constringeret. Hæc tamen pauca dixi, ut ostenderem et probarem me nec monachum nec ovem vobis auferre; sed mihi commendatam in ovili Christi juste tenere et servare; ubi si ita vixerit in hono-

A sicut potest, non patebit morsibus lupi, sed servabitur pascuis Christi. Etenim etsi peccatores sumus, Christum tamen confitemur; catholicam fidem tenemus, baptismum et eucharistiam Christi suscepimus, regulam Sancti Benedicti legimus, et pro posse servamus, in acie Christi contra communem hostem stamus; ferimus, et ferimur aliquando; Deo sustinente stamus, aliquando infirmitate impediendo vacillamus; si fragilitate cadimus, Deo relevante resurgimus, nec tamen usque ad desperationem deficiamus. Et credo ita in nostro, et divitiis, et (quod periculosius est) religione exiguo et paupere loco, quemque monachum fidelem posse animam suam cum Dei adjutorio servare et salvare, sicut in quocunque ditiori et religiosiori, nisi forte aliquis plus sapiens quam oportet sapere, hæresim Donatistarum, qui dixerunt in sola Africa veram esse religionem, eandem pestem ab Africa in Normanniam transferat, et asserat nullum monachum, nisi in solo Fiscamni monasterio posse salvari. Qui hæc dicit vel credit, nimium coarctat illum qui est excelsus super omnes gentes, et cuius gloria super cœlos est, cujusque nomen a solis ortu usque ad occasum laudabile est. Apostolus enim intelligens omnem hominem adversus communem hostem semper pavidum esse debere, vestrates quoque sicut et nostrates admonet dicens: *Sobrii estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens circumit quærens quem devoret; cui resistite fortes in fide*. Nisi forte angelorum custodia, cherubim quoque romphæa ita jam munivit locum vestrum, (quod non puto in hac vita futurum) ut jam non possibilem irrumpere princeps hujus mundi, qui ut tentaret illum in quo nihil habebat, illum in deserto, in pinnaulo templi, in monte valde excelso invenit et tentavit, sed fugatus abscessit. Hæc nos timemus, hæc patimur, sed confidimus nos quoque, sicut et alios, liberari posse ab illa qui dixit: *Confidite, ego vici mundum*. Hæc non exprobrando, sed ratiocinando, et ad scripta vestra duriter ferientia patienter respondendo diximus, ut si non possumus ad credendum, saltem ad æstimandum vos inducere valeamus, ovem illam quam vestram dicitis, etiamsi sine contradictione aliqua vestra esset, non inter nos nisi sua culpa perituram fore.

D Sed tabella jam plena nil se amplius suscipere posse ostendit; querimonia tamen e corde nostro juste, ut puto, ebulliens se aperiri, etsi non ex toto, saltem ex parte exposcit. Quid, quæso, Pater, quid adversum vos commeruimus, quod tam subito, tam improvise, tam præcipitanter, tam sævissime telum acutissimum excommunicationis in nos voluistis jaculari? Sperabamus nos velut fratres vestris orationibus adjuvandos, quo Christo mereremur incorporari: et nunc a Christi corpore et sancta Ecclesia, cujus filii gratia Dei per baptismum esse meruimus, anathemate vultis separare! Gratia et pietate sua Dominus hanc potestatem sacerdotibus dedit ut quod ligarent in terris ligaretur et in cœlis, et quod solve-

rent in terris solveretur et in cœlis; sed benedictus Agnus ille, qui pro peccatoribus immolatus est, id sibi soli servavit, ut solus tolleret peccata mundi, ne forte homo rabidus et phreneticus præcipitatione animi innocentes perderet, et nocentes servaret. Ipse Dominus Israelitis inimicis, latroni in cruce pepercit, et apertis misericordiæ januis nos ad se etiam nolentes invitat, dicens: *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego vos requiescere faciam.* Et homo, dubius de se, qui nescit utrum olio an amore dignus sit, vi quadam homini et fratri, quem ut se diligere jubetur, claudere laborat portas vitæ, de quibus nescit utrum aperiendæ sibi sint! Ego memor fragilitatis meæ, plus timeans peccatis meis quam alicujus excommunicatione (quod absit!) a gratia Dei excludi; gratias Deo et vobis reddo, quod me interim ab excommunicatione, sive id facere, sive non debuistis aut debetis facere, sustinuistis. Fratrem tamen illum, quem, ut scribitis, ab omni officio Christianitatis auctoritate Dei et sancti Benedicti, et omnium sanctorum separatis; non video qua ratione, quove justo aliquo judicio id facere debuistis aut debeatis. Monachus enim sub regula sancti Benedicti, quem nobis auctorem in tali sententia advocastis, in monasterio regulariter vivens, prohibetur penitus proprii cordis sequi voluntatem; et non solum septa monasterii, sed nec claustrum egredi. Quomodo ergo vestra excommunicatione potest obligari is qui, nullam potestatem sui vel in corpore vel in animo habens, etiamsi velit, non potest implere id propter quod excommunicatur ut faciat? Jesus in Phariseis vituperabat quod alligerent onera gravia et importabilia. Sed si illa vituperabilia, quia importabilia; ista magis reprehensibilia, quia impossibilia.

Sed dicitis vos id facere, quia licet. Sed Paulus dicit omnia sibi licere, sed non expedire. Utinam juxta beneplacitum Dei nemini liceret nisi quod expedit! Sed quia in arbitrio nostro positum est bonum et malum, vita et mors, cavendum est in quam partem deflectamus, timendumque quod dicitur: *Væ qui dicunt bonum malum, et malum bonum!* Sed si ita agendum erat, directius in illum hæc sententia dirigeretur, qui, male a domo paterna exiens, nec recte rediens, patris offensam non mitigat, sed exacerbatur. Ille nunc duris pugionum aculeis castigandus, nunc blandis monitionum fomentis adhortandus, postremo jaculo anathematis merito esset feriendus, donec in se reversus diceret: *Pater, peccavi in cœlum et coram te; jam non sum dignus vocari filius tuus; fac me sicut unum de mercenariis tuis.* Nunc mutato ordine, qui patrem recedendo offendit, pro malis bona recipiens cum patre epulatur; et ille qui cum patre semper mansit, nec ejus mandatum præterivit, pro hædo quem expectabat, anathematizatur. Clamare cum propheta compellor: *Quia impius prævalet adversus justum, ideo egreditur iudicium perversum.*

Verum, quia quereliosius iste sermo noster jam

claudendus est, petimus, domine Pater, ut mitiorem in nobis animum et habeatis et ostendatis. Decet Dei et crucis Christi servum, quod vos esse vobiscum nos quoque fatemur, id facere quod fecit ipse qui crucem, id est signum mortis, moriendo in ea nosque redimendo, in signum vitæ mutavit, implendo id quod Apostolus et docet, et monet nos quoque facere debere, ubi ait: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus; cui cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur; tradebat autem judicanti se injuste. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut, peccatis mortui, justitiæ vivamus; cujus livore sanati sumus.* Sancti quoque a principio mundi paratiorum ad benedicendum quam ad maledicendum fuerunt: quo exemplo idem nos facere docuerunt. Quid memorem Isaac Jacob benedicentem? quid ipsum Jacob non solum filios, sed et Pharaonem benedicentem? Moysen duodecim tribus, Sinconem quoque, eum a quo cuncta benedictio venit, Dominum benedicentem; cum legamus etiam alienigenam Balaam timuisse maledicere populum Domini? *Quomodo, inquit, maledicam cui benedixit Dominus?* Si bene memini, in sancto Evangelio Dominus ipse soli ficulneæ infructuosæ maledixisse legitur, cum multos et in veteri et in nova lege benedixisse legatur. Quam unam de ficulneâ maledictionem cur fecerit, vos me melius nostis. Ecce iste frater, quem tanta animadversione ab omni Christianitatis officio vultis anathemate separare, quanto labore, quanta arte et ingenio ex ultimis Judaici populi favillis, quæ solæ olim salvandæ prænuntiatae sunt, vix ad fidem collectus sit et Christo copulatus, vos melius nostis: et nunc pro vilissima, imo nulla causa, a corpore Christi (quod absit!) præcidetur! Non ita sanguis Christi vilipendendus est, qui posuit animam suam pro ovibus suis, et pro suo grege mori dignatus est, cui gloria in sæcula.

In calce epistolæ peto cum omni humilitate et subiectione ut gratiam et charitatem vestram nobis concedatis, et sicut fratres et socios, vel (quod malum) ut servos suscipiatis et teneatis, et, quia infirmi et peccatores sumus, magis nos precibus vestris adjuvetis, ut Christi præsentiam et sanctorum cohabitationem mereamur, quam a tanta gratia ulla maledictione aut anathemate, quod absit! excludamur. Quod si vobis facere, non nostro merito, sed Christi respectu et fraterna charitate placuerit, gratias agimus; sin aliter, id nos nostris peccatis reputabimus, nec tamen de Dei diffusi misericordia, qua plena est terra, precabimur eum qui aperit, et nemo claudit; claudit, et nemo aperit, ut sola sua gratia nos recipiat in interna tabernacula.

In fine epistolæ vestræ, ubi ad valetudinem ventum est, diu in verbo valedictionis hæsitastis; postremo cum quadam convenientia, ut dicitis, valete illud pereffudistis, quasi cum hæretico vobis esset

sermo, de quo fidei præcipitur: *Nolite recipere eum in domo, nec ave ei dixeritis.* Ego valedicturus vobis, in verbo valedictionis nil hæsito; sed, ut fidelis et catholicus Christianus, vobis Patri et domino sinceriter dico. Valet, et verbum Apostoli in corde sæpe, ut facitis, revolvite: *Benedicite persequentibus vos.* Ego autem dico: Benedicite non persequentibus, sed diligentibus vos, benedicite et nolite maledicere. Iterum valet, et si quid in loquendo peccavi, ignoscite, quia in amaritudine cordis locutus sum.

ADNOTATIO.

Tota Joannis expositio cum Warino est de repetendo Benedicto Fiscamnensis monacho, qui ex Judæo Christianus, tum Fiscamni monachus effectus, dein transmissus ad Metense Sancti Arnulfi

monasterium, ibidem residebat jam a multis annis. Hujus contentiois artifex erat Bernardus quidam, ob id a Warino Doeck appellatus: qui ex Sancti Arnulfi monasterio transfuga Fiscamnum sese receperat. Ex Warini autem epistola constat Guillelmum ipsum, qui Fiscamni abbas fuit, etiam Sancti Arnulfi monasterio præfuisse, nimirum post Benedictum Joannis secundi successorem; tum ei successisse Odonem, cui successit Warinus hujus epistolæ auctor. Warino vero subrogatus est Willelmus, qui sequentes epistolas scripsit. Ex quibus corripendus est vulgatus index abbatum monasterii Sancti Arnulfi. Ad hæc, docet nos Warini epistola, ipsum Gorziæ; Joannem vero Fiscamneusem abbatem Divisionensis monasterii, quod superius notabam, monachum fuisse ante initam præfecturam. Denique Warinus ante monachatum Leodicensis clericus fuit, testante Adelmanno in versibus rhythmicis inferius edendis.

Sequentes epistolas edidit D. Martene Thesauri Anecdotorum tom. I, col. 206, 154 et 198,

EPISTOLA VI.

JOANNIS ABRATIS FISCAMNENSIS AD MONACHOS DYSCOLOS.
(D. MARTEN *Thesaur. Anecd.*)

Frater JOANNES, Fiscamnensis abbas, fratri M. quondam filio sociisque ejus oculos in capite.

Omissis plurimarum testimoniis sanctarum Scripturarum, quibus proprio arbitrio utentes redarguuntur, ad puram et simplicem beatissimi Patris nostri Benedicti auctoritatem recurramus. Lege inter cætera ubi dicitur (*cap. 49*): « Quidquid unus quisque offerre vult Deo, abbati suo suggerat, et cum ejus fiat oratione et voluntate, quia quod sine benedictione patris spiritualis sit, præsumptioni deputabitur et vanæ gloriæ, non mercedi. » In capite vero ejusdem sanctæ regulæ, ubi quatuor genera monachorum depingit, primum cœnobarum, id est præcipuum genus, militans sub regula vel abbate collaudat, secundum, genus anachoretarum, subinfert: « Qui non conversionis fervore novitio, sed monasterii probatione diuturna, didicerunt contra diabolum multorum solatio jam docti pugnare, et bene instructi fraterna ex acie ad singularem pugnam eremi, securi jam, sine consolatione alterius, sola manu vel brachio contra vitia carnis vel cogitationum, Deo auxiliante, sufficiunt pugnare. » Audi, frater, et subtiliter intellige, si diuturna probatio vos, et vitiorum excoctio, et abatis imperium et voluntas vel permissio ad tam egregiam vitam provexit, aut potius propria voluntas illexit. Si autem fabulosum, aut authenticum istud videtur, vos potius judicato; nam recto tramite regiam viam incedere dignum est. Denique si aliqua stimulatio vel transgressio intererit, vestræ philosophiæ argumentationi committimus expurgandum: charitas non quærit angulos. Sane non rite discrevit interior oculus vestrorum: ne sanguinem innocentem fundere, aut crudelem in filiorum nostrorum morte fore. Quis nostrum crudelior existat advertite; scimus namque quia Deus est qui mortificat et vivificat, et quia proprium est sibi peccata dimittere, et

quem resuscitat, discipulis præcepit absolvere: verumtamen et hoc rescimus quia, quando culpa manet, absolvi quisquam nequaquam valet. Prodigus filius, quando in regione longinqua porcos pavit, non pro eo vitulus saginatus occiditur. Cum vero, in se reversus, poenitentia ductus ad patrem revertitur, non solum pro eo vitulus occiditur, sed stola prima et annulo induitur, et cum grandi honore a patre recipitur. Satis est de hoc dictum sapientibus aut insipientibus, quia his omnibus debitor sum. Adhuc si excellentiorem viam reminisci vultis, audite paululum: *Si linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest (I Cor. XIII, 1).* Si gloriamini angelorum lingua loqui per scopum contemplationis, charitatem perdidistis, quod est vinculum perfectionis. Deus charitas est: qui contra charitatem sentit, Deum perdit; qui Deum perdit, nihil habet; qui seipsum odit, alium se fingit amare; ipse seipsum perimit, qui sponte sua obedientiæ jugum refugit; qui obedientiæ derogat, Christo derogat, qui factus est Patri obediens usque ad mortem. In hoc enim fructum obedientiæ perdidistis, cum de sub jugo regule collum furtive excussistis: ergo qui contra obedientiam arma librat, contra Christum facit; qui contra Christum facit, Antichristus est. In hoc siquidem luce clarius patet quia non ego effudi sanguinem filiorum nostrorum, sed ipsi filii se peremerunt. Quid plura? ante dies nobis quam testimonia Scripturarum deficiunt.

EPISTOLA VII.

Joannes abbas Fiscamnensis instituit abbatem in monasterio Blangiacensi.

Ecclesiasticam ordinationem non humani esse judicii, sed divini consilii ipse nobis Dominus noster Jesus Christus evidenter ostendit, qui electos discipulos, oves suas, secundum evangelicam veritatem ostendit, dicens: *Oves meæ vocem meam audiant et sequantur me, et ego vitam æternam do eis (Joan. X, 27).* Quibus ad ostendam salutis viam seipsum pastorem præbet, quos ante etiam mundi

constitutionem divina providentia præcivit, formam A
boni pastoris in se ostendere volens, quatenus id
ardentiori studio imitari suo tempore studerent,
quod in suo capite Christo præcessisse cognoscerent.
Unde et ipsos quos primos ad hoc ipse elegit, ut
doctrinæ suæ in eis fundamenta locaret, vicarios
suæ, quam sibi proprio sanguine acquisivit, Eccle-
siæ constituit, ut eorum doctrina et exemplo eo li-
bentius adhærerent futuri in regimine ecclesiastico
pastores, quo familiarius eos quos imitarentur ex
ore cælestis magistri didicisse sine dubio crederent.
Quocirca singulis suis ordinibus, sancta Ecclesia
auctoritate a Patribus constituta hujusmodi firmatur
receptoribus, ne membrorum negligentia id deficiat
quod a capite Christo institutum est tanta diligen-
tia. Unde et ego frater Joannes Fiscamnensis cœno-
bii Pater indignus fratribus hujus loci qui dicitur
Blanziacus, precibus venerabilis comitis Rogerii (2)
acquiescens, abbatem eligi, et eis charissimum
filium nostrum domnum. . . . Patrem constituo;
ea videlicet ratione ut prædictus comes eundem
locum, quem diu destructum atque desolatum pro
sua suorumque salute iterum cœpit instaurare, non
negligat; sed, quantum, Deo annuente, valuerit, ad
laudem Dei nobilitet et componat, et quandiu locus
iste duraverit, et Fiscamnense cœnobium a regulari
tramite non exorbitaverit, hic quem modo ele-
gimus nullum habeat successorem, nisi quem
ex seipsis Fiscamnenses fratres elegerint, juxta
canonicam et apostolicam ordinationem. Si au-
tem, quod absit! quod etiam in plerisque locis,
proh dolor! accidisse videmus et dolemus, præ-
dictus Fiscamnensis cœnobii locus ab institutis
sanctorum Patrum et vita spiritali aliquando ad
sæcularia devolvetur, concedimus fratribus hujus
loci liberam eligendi sibi Patris facultatem, tantum
ut secundum Deum fiat, nec aliquatenus offendant
in canonicam auctoritatem.

EPISTOLA VIII.)

AD SANCTUM LEONEM IX PAPAM.

(Vide in SANCTO LEONE, *Patrologiæ* t. CXLIII,
col. 797.

(2) *Diploma Rogerii, comitis de Sancto Paulo, quo
abbatiam S. Bertæ Blanziacensis donat mona-* D
sterio Fiscamnensi.

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis. Ego
Rogerius, comes de castro quod dicitur S. Pauli,
cum conjugē meā quæ vocatur Haduis, et filiis meis,
Manasse videlicet et Rotherto, notum fieri volo
tam presentibus quam futuris, donum quoddam
quod pro redemptione animæ meæ et prædecessorum
meorum, conjugis quoque et filiorum meorum,
concedo sanctæ et indivi-
luæ Trinitati trino et uni
Deo, vivo et vero, apud monasterium quod dicitur
Fiscamnus, abbatiam videlicet S. Bertæ in loco
qui dicitur Blanziacus. Considerans igitur præsen-
tis vitæ varietatem, et hujus volubilis ævi mortalitatem,
decevi de possessione quam mihi Deus om-
nipotens contulit, ipsum facere consortem et hære-
dem: nulli siquidem melius delegi partem de toto

EPISTOLA IX.

ABBATIS ET MONACHORUM FISCAMNENSIVM AD WILLELMUM REGEM ANGLORVM.

*Conauerunt de illatis sibi a vicecomite de Archis
et aliis injuriis.*

Domino suo, dulcissimo suo, dilectissimo suo W.,
gratia Dei Anglorum regi, quem Deus crescat in
millibus, et cui sospitatem concedat in diebus plu-
ribus, plebs Fiscamnensis justitiæ bravium exten-
dendo in subditis præeunte Juce justitiam.

Si vobis non displiceret, et maxime oneri non
esset, ea quæ circa nos sunt infortunia latius pa-
tesceremus in dictamine. Igitur de vestro vice-
comite de Archis imprimis reclamamus, quia omnia
nostra invadit, confundit, nec ullam justitiam ab
eo extorquere valemus: quotidie namque vestros
pauperes dilaniat; vestros dico, non nostros, quia
abbatia vestra est, et ego solummodo custos exi-
sto, nec in manibus meis eam confundere potior.
Aut enim ut vestram custodite, aut alterius ditioni
subrogate. Exceptis his, multa calumniari compellimur,
id est de uno hospite de Ponte-Divæ, Bosone
nomine, quem ultra sexaginta annos, sine ulla cal-
lumnia, ex toto tenuimus; necnon de terra villæ
Amblidæ, quam mulier vestra auctoritate nostro
monasterio dedit, acceptis vos a nobis decem libris
denariorum, et uno equo centum solidorum, lauda-
tione quoque filii Malgerii. De uno quoque hospite
de villa quæ dicitur Luco, quem nobis offert Ro-
dulfus filius Herluini, terram nihilominus quam
Wesmannus tenuit, et modo Rogerius de *Loventot*
invasam retinet, ut dicit, vestra auctoritate absque
ulla justitia. De his ergo et aliis multis, ego et
vestri prævendarii quotidie affligimur et ploramus;
imo, quia servitia Dei pacifice adimplere nequimus,
ista tandem querimonia resolvi optamus a vestra
clementia.

Hinc valeas, vigeas, felix per sæcula vivas.

tribuere, quam illi qui totum quod habeo mihi
tradidit gratuita sua bonitate. Nam, sicut ipse in
Evangelio clamat quia laudavit Dominum villicum
iniquitatis, quod prudenter sibi prospexisset in
futurum (*Luc. xvi, 8*); et illud: *Date eleemosynam,
et ecce omnia munda sunt vobis (Luc. xi, 41)*; pro-
vocatus his et aliis Dominicis admonitionibus facio,
ut prædixi, amicos Fiscamnenses monachos de
hæreditate mea, ut, cum defecero, recipiant me in
æterna tabernacula. Hujus rei testes sumus, Ri-
chardus canonicus, Warinus Trepellus, Guimerus
Grossus, Arnulfus Glassellus, Acardus miles,
Vitalis marescallus. Ex parte sanctæ Trinitatis,
Adelelmus Calvus monachus, Rainaldus monachus,
Osmundus monachus, Milo clericus, Tetbaldus lai-
cus, Willelmus de Ingliscavilla, Calvinus, Berne-
fredus, Rainaldus marescallus, et alii plures.